

לימודי דעת – תוכנית לימוד השולחן ערוך

הלכות נדה

סימן קפ"ט – שיעור 34

© רשות השימוש בשיעורים היא אישית בלבד לצורך לימודי הקורס ולחזרה ושינון
אין להשתמש בשיעור זה לשום מטרה אחרת ללא רשות מפורשת מהמו"ל
- לימודי דעת תכנית הסמיכה שע"י פרחי שושנים 03-6166340 -

תוכן השיעור:

1. סעיפי השו"ע והרמ"א
2. עקירה ללא יסוד
3. עקירה בסיסית
4. עקירה מוחלטת
5. עקירת וסת קבוע לחודש
6. ההבדל בין וסת החודש לוסת ההפלגה

נכתב ע"י הרב עזרא בלוך שליט"א

נערך ע"י הרב א. א. אחרר שליט"א

סימן קפ"ט סעיף ט"ו, ט"ז

טו. שינתה ראיותיה ולא השוה אותם, כגון ששינתה פעם אחת ליום ל', והשני ל"ב והג' ל"ד, נעקר וסת הראשון ואין לה וסת כלל.

ואם חזרה לראות ביום הוסת הראשון, חוזר לקביעותו הראשון, וחוששת לו תמיד, עד שיעקר ממנה שלש פעמים.

והוא הדין להפסיקה מלראות שלש עונות, ואחר כך חזרה לראות ביום הוסת הראשון.

טז. כיוצא בזה דין עקירת וסת ראשי חדשים. כיצד, היתה רגילה לראות בראשי חודשים ועבר עליה ראש חדש ולא ראתה, חוששת לראש חדש עד שיעברו עליה שלשה ראשי חדשים. עברו עליה שלשה ראשי חדשים ולא ראתה, אינה חוששת להם.

חזרה וראתה בראש חודש, חזר הוסת למקומו.

עקירה ללא יסוד

כדי לעקור וסת קבוע, אין צורך לבסס וסת קבוע אחר. מספיק ששלוש פעמים רצופים לא הגיע המחזור בזמן הצפוי בכדי שיעקר וסתה, והיא נעשית אשה שאין לה וסת הצריכה לחשוש להפלגתה האחרונה, ליום החודש ולעונה בינונית.

במקרה שבשולחן ערוך, אשה זו נהגה לראות כל עשרים יום, אולם לאחר מכן היא הפסידה שלוש פעמים לראות ביום העשרים מבלי לייסד מתכונת חדשה למחזוריה. היא ראתה פעם לאחר שלושים יום במקום עשרים, פעם לאחר שלושים ושנים יום במקום עשרים ופעם לאחר שלושים וארבע יום במקום עשרים.

סעיף ט"ו

ד' אדר (20) מחזור שלישי ביום העשרים	ז' ניסן (30) מחזור	ח' אייר (32) מחזור	י"ב סיון (34) מחזור
--	-----------------------	-----------------------	------------------------

הש"ך מעיר שההלכה המוזכרת למעלה נכונה. בכל פעם שהיא משנה מוסתה הקבוע שלוש פעמים, אף אם לא נקבע וסת אחר, נעקר הוסת הקבוע.

הש"ך

אולם, ההלכה הספציפית המובאת בשולחן ערוך שנויה במחלוקת. כפי שמובא בשולחן ערוך ובמפרשיו בסעיף ה' וז', במחלוקת רב ושמואל האם צריך ג' ראיות (ב' דילוגים) או ד' ראיות (ג' דילוגים).

בית יוסף הבית יוסף סובר, כפי שפסק כאן בשולחן ערוך, שאין צריך לחוש כלל כוסת קבוע שראתה בל', לב', לד' היות שראתה רק ב' דילוגים ולא ג' דילוגים.

בית יוסף

אולם הש"ך מעיר שלפי מה שהמרנו בסעיף ז' לחוש לב' הדעות, אם כן לפי שיטת רב קבעה לה וסת הדילוג, וצריך לחוש בחודש הבא לל"ו שהוא דילוג לב' ימים מיום ל"ד.

הב"ח חולק על הבית יוסף שביאר שיש במקרה הנ"ל ב' דילוגים, וסובר שראתה בל', ל"ב, ל"ד - אין כאן אלא דילוג אחד, שתחילת דילוגה הינו מל"ב לל"ד, שאין ראיית מן המניין שאינו שווה לדילוגים. ואם כן לפי דבריו צריך כדי שתקבע וסת לדילוג חמש ראיות, ל, ל"ב, ל"ד, ל"ו, ל"ח קבעה וסת.

הב"ח

למעשה האריך הש"ך לחלוק על דברי הב"ח, והלכה כדברי הש"ך כמו שכתבנו לעיל.

עקירה בסיסית [חוזר וניעור] / עקירה מוחלטת

כפי שראינו למעלה, יש שתי דרכים לעקירת וסת קבוע:

עקירה בסיסית

- וסתה הקבוע לא התרחש שלוש פעמים רצופות.
- והיא לא קבעה וסת קבוע חדש.

עקירה מוחלטת

- וסתה הקבוע לא התרחש שלוש פעמים רצופות.
- וכן היא קבעה וסת קבוע חדש.

כאשר נעקר הוסת הקבוע לחלוטין, הוא נשכח לגמרי כאילו לא היה קיים מעולם. אם מאוחר יותר בחייה היא תראה פעם לפי הוסת הקבוע "הישן" (אפילו אחרי שעקרה את החדש), הוא יחשב כהתרחשות חד פעמית, כוסת שאינו קבוע.

לדוגמא – אם היתה רגילה לראות כל **עשרים** יום ואז ראתה שלש פעמים רצופות לאחר **שלושים** יום, נעקר כעת הוסת הקבוע לראות לאחר **עשרים** יום **לחלוטין**, ווסתה **היחיד** הוא לשלושים יום. אם מאוחר יותר היא תראה פעם לאחר **עשרים** יום, זה יחשב בדיוק כפי שתראה לאחר **עשרים** ו**שלש** יום, התרחשות חד פעמית שאינה מבססת וסת קבוע.

מאיך, אם הוסת הקבוע נעקר רק באופן **בסיסי**, הוסת הקבוע "הישן" אינו נחשב כלא היה, הוא רק מושהה, באופן זמני, בלשון הפוסקים נקרא: חוזר וניעור (כדוגמת החמץ בפסח שחוזר לאיסורו בתקופת פסח).

בינתיים כיון שהוא לא התרחש שלש פעמים רצופות, הוא נעקר ואין צורך לחשוש לו כלל. אולם, כיון שהיא לא קבעה וסת קבוע חדש, **ברגע שתראה** אפילו **פעם אחת** בזמן וסתה "הישן", היא "עוררה" את וסתה הקבוע "הישן" ועליה לחשוש לו עד שיעקר שוב שלש פעמים. היא לא תצטרך לחשוש לימים אחרים.

הסיבה להלכה זו כפי שיבואר להלן:

הברייתא שהבאנו קודם אומרת כך (נדה ס"ד: א'): היתה למודה להיות רואה יום **עשרים** ושינתה ליום **שלושים**, זה וזה **אסורין**. הגיע יום **עשרים** ולא ראתה, מותרת לשמש עד יום **שלושים** וחוששת ליום **שלושים**. הגיע יום **שלושים** וראתה, הגיע יום **עשרים** ולא ראתה, והגיע יום **שלושים** ולא ראתה והגיע יום **עשרים** וראתה, הותר יום **שלושים** ונאסר יום **עשרים** (לתשמיש) מפני שאורח בזמנו בא.

המקור

יום עשרים מחזור	יום עשרים אין מחזור	יום עשרים מחזור	יום עשרים מחזור	יום עשרים מחזור
יום עשרים מחזור	יום שלושים אין מחזור	יום עשרים אין מחזור	יום שלושים מחזור	יום עשרים אין מחזור

זה פירוש רש"י והרא"ש על ברייתא זו.

רש"י (ס"ה: ב', דיבור המתחיל: ונאסר) מסביר כי כאשר היא רואה שוב ביום **עשרים**, היום העשרים חוזר להיות וסתה הקבוע כפי שהיה קודם, כיון שראתה ביום **שלושים** פעמיים בלבד ולא שלש פעמים. אילו היתה רואה שלש פעמים ביום **שלושים**, יום **שלושים** היה נעשה לוסתה הקבוע החדש. אולם, מכיון שראתה רק פעמיים ביום **שלושים**, על אף שהפסידה את יום **עשרים** שלש פעמים הוא לא נעקר לחלוטין והוא נקבע שוב לוסתה הקבוע ברגע שראתה פעם אחת ביום העשרים.

רש"י

בית יוסף מסיק כי אם נכון הדבר שהוסת "הישן" אינו נעקר לחלוטין כאשר ראתה ביום **שלושים** פעמיים בלבד, כמו כן יהיה במקרה בו האשה כן שינתה שלש פעמים או יותר לוסת אחר מזה "הישן" שלה, כל עוד הזמנים החדשים הללו אינם יוצרים וסת קבוע חדש.

בית יוסף

הלכות נדה סימן קפ"ט סעיף ט"ו ז"ט / שיעור 34

כתוצאה מכך כתב השולחן ערוך כי כאשר היתה רגילה לראות כל עשרים יום ואז ראתה לאחר שלוש ימים, שלוש ימים ושניים ושלושים וארבעה יום, אם לאחר מכן היא רואה לאחר עשרים יום, היא חוזרת לוסתה הקבוע "הישן" של עשרים יום.

המקרה בסוף דברי המחבר:

- אשה שהיתה רגילה לראות כל עשרים יום ויש לה וסת קבוע לכך.
- אולם, היא אינה רואה יותר, לא עשרים יום לאחר מכן ולא עשרים יום אחר כך ולא עשרים יום אחר כך.

אומר המחבר כי על אף שכרגע היא עקרה את וסתה הקבוע ע"י שהפסידה שלושה מחזורים (עונות), בכל זאת, אם היא תראה לאחר מכן ביום וסתה הקודם של עשרים יום, נקבע הוסת של עשרים יום מחדש ועליה לחשוש לו שוב כאל וסת קבוע.

מחזור	לאחר 20 יום מחזור	לאחר 20 יום מחזור	לאחר 20 יום מחזור	וסת קבוע (כל 20 יום)
לאחר 20 יום אין מחזור	לאחר 20 יום אין מחזור	לאחר 20 יום אין מחזור	לאחר 20 יום אין מחזור	אחר כמה ימים מחזור
לאחר 20 ימים מחזור	חוזרת לוסתה הקבוע המקורי			

אולם יש מחלוקת רצינית בין הבית יוסף והמהרש"ל לגבי מקרה זה כתוצאה מדרך הבנתם את דברי הטור.

הטור

הטור בסימן זה כותב: שינתה (זמני) ראיותיה ולא השוה אותן, כגון ששינתה פעם אחת ליום ל', והשנית ל"ב והשלישית ל"ד, נעקר וסת הראשון (הקבוע לעשרים יום) ואין לה וסת כלל. ואם הפסיקה ולא ראתה, משעבר עליה יום עשרים ובדקה ולא ראתה, שוב אינה חוששת לעולם. חזרה לראות (לאחר מכן), חוששת ליום עשרים מראייה זו שעדיין לא נעקר (לגמרי) וסת הראשון (של עשרים) ממקומו. בין אם פסקה מלראות או ששינתה בראיות שאינן שוות, שלעולם לא יעקר וסת הראשון ממקומו עד שתקבענו בשלש ראיות שוות.

יש שתי דרכים לביאור דברי הטור:

הבית יוסף מסביר כי כשהטור כותב: ואם... ולא ראתה משעבר עליה יום עשרים... שוב אינה חוששת לעולם - הטור מתכוון לכך שהיא לא ראתה שלוש פעמים לאחר עשרים יום.

בית יוסף על הטור

הלכות נדה סימן קפ"ט סעיף ט"ו ז' / שיעור 34

ואז, כיון שלא ראתה שלש פעמים: לא ביום העשרים, לא ביום הארבעים (השלושים ותשע) ולא ביום השישים (החמישים ושמונה), היא אינה צריכה לחשוש עוד ליום העשרים. אולם, אם תראה פעם בהמשך לאחר עשרים יום, כיון שלא קבעה וסת חדש היא חוזרת לוסתה הקבוע "הישן" בפעם אחת.

לדעת הבית יוסף:

אם יש לאשה וסת קבוע לראות כל עשרים יום, והיא אינה רואה לאחר עשרים יום, אם היא אינה רואה בזמן אחר, היא עדיין צריכה לחשוש לעשרים יום מאז היום בו היתה אמורה לראות ולא ראתה.

פעם שלישית לאחר 20 יום מחזור	לאחר 20 יום אין מחזור	→ אין מחזור ←	40 יום אח"כ יש לחשוש	60 יום אח"כ יש לחשוש
------------------------------------	--------------------------	---------------	-------------------------	-------------------------

בנוסף לכך, אומר הבית יוסף כי כשכותב הטור: חזרה לראות (לאחר מכן), חוששת ליום עשרים מראייה זו... שלעולם לא יעקר וסת הראשון ממקומו עד שתקבענו בשלש ראיות שוות - הטור מתכוון שלאחר שלא ראתה למעלה משישים יום, ראתה פעם אחת ואח"כ היה לה מחזור נוסף לאחר עשרים יום; ואז, ע"י שקיבלה מחזור זה של עשרים יום שוב, היא חוזרת לוסתה הקבוע "הישן" של עשרים יום.

שלושה מחזורים של 20 יום	→ 80 יום ← אין מחזור	לאחר 80 יום מחזור	20 יום אח"כ מחזור	חוזרת לוסתה של 20
----------------------------	-------------------------	----------------------	----------------------	----------------------

רק במקרה זה עליה לחשוש לעשרים יום אחר כך.

אולם, אם לאחר שלא ראתה למעלה משישים יום, היא רואה פעם אחת (לדוג', לאחר שמונים יום), היא אינה חוששת לעשרים יום אח"כ. ע"י שלא ראתה בשלושה מחזורים "ישנים" של עשרים (60 ימים = 3x20 ימים), היא מוגדרת במידה מסוימת כאשה המסולקת דמים - שבאופן זמני אינה רואה דם, בדומה להרה, מניקה או אשה בגיל הפסקת הוסת. היא מנותקת לגמרי מוסתה "הישן". כשתראה שוב פעם אחת נוספת היא אינה צריכה לחשוש לעשרים יום אח"כ.

שלושה מחזורים של 20 יום	20 יום אח"כ יש לחשוש	40 יום אח"כ יש לחשוש	60 יום אח"כ יש לחשוש	לאחר 80 יום מחזור	20 יום אח"כ אין לחשוש	80 יום אח"כ אין לחשוש
-------------------------------	----------------------------	----------------------------	----------------------------	----------------------	-----------------------------	-----------------------------

הלכות נדה סימן קפ"ט סעיף ט"ו ז"ל / שיעור 34

על אף ששני מחזוריה האחרונים מופרדים בהפלגה של שמונים יום, היא אינה צריכה לחשוש להפלגה זו, כיון ששמונים יום אלו אינם יוצרים הפלגה של מחזור אלא משך זמן בו היתה מסולקת בכלל מלראות.

פירוש המהרש"ל על דברי הטור הינו מנוגד לחלוטין.

מהרש"ל על הטור

אשה שיש לה וסת קבוע לראות כל עשרים יום, ברגע שאינה רואה עשרים יום אח"כ, היא אינה צריכה יותר לחשוש לוסת זה כל עוד אין לה מחזור נוסף. אז היא תחשוש ליום עשרים שאח"כ. למעשה, כיון שוסתה הוא לראות כל עשרים יום, ברגע שעבר יום העשרים מעתה מחזוריה גדולים מעשרים יום, ואם כן, מדוע תחשוש להם?

פעם שלישית לאחר 20 יום מחזור	20 יום אח"כ אין מחזור	→ אין מחזור ←	40 יום אח"כ אין לחשוש
------------------------------------	--------------------------	---------------	--------------------------

הבית יוסף סובר כי אם היא מפסידה את היום העשרים ואינה רואה בזמן אחר¹ עליה לחשוש ליום הארבעים (השלושים ותשע), עשרים יום לאחר הזמן בו היתה אמורה לראות. המהרש"ל חולק ואומר כי זה ייצור מחזור של ארבעים יום ולא של עשרים יום כפי שהיתה רגילה לראות.

מאיך, כשהיא רואה שוב בפעם הראשונה לאחר הפוגה בת למעלה משישים יום (לדוג' – לאחר שמונים יום), היא תחשוש מיד לעשרים יום אח"כ. היא הפסידה אותו פעם אחת בלבד (לאחר עשרים יום), וכעת שקיבלה מחזור נוסף עליה לחשוש לעשרים יום אח"כ.

שלושה מחזורים של 20 יום	20 יום אח"כ יש לחשוש	40 יום אח"כ אין לחשוש	60 יום אח"כ אין לחשוש	לאחר 80 יום מחזור	20 יום אח"כ יש לחשוש	80 יום אח"כ אין לחשוש
-------------------------------	----------------------------	-----------------------------	-----------------------------	----------------------	----------------------------	-----------------------------

אולם, היא אינה צריכה לחשוש ליום השמונים, כיון שמשך זמן הגדול מפי שלש (x3) ממחזוריה הרגיל, נחשב כהפוגה של המחזורים ולא כהפלגה ארוכה. אבל אם היתה רואה לאחר חמישים יום, היה עליה לחשוש לשניהם: ליום העשרים וליום החמישים. זה דומה למקרה המובא בשולחן ערוך בסעיף י"ד כשהיא רואה לאחר שלושים יום במקום ביום העשרים הקבוע.

הט"ז פוסק כדעת הבית יוסף שעליה לחשוש ליום הארבעים וליום השישים.

הט"ז על הטור

הוא סובר גם כדעת המהרש"ל שברגע שהיא מקבלת את מחזוריה הראשון לאחר שישים יום עליה לחשוש לעשרים יום אח"כ.

¹ אם היא רואה אחרי יום העשרים, לדוג', ביום השלושים – עליה לחשוש ליום החמישים (הארבעים ותשע), עשרים יום לאחר היום השלושים כמובא בשולחן ערוך בסעיף י"ד.

ההלכה:

ההלכה היא כדעת הש"ך (נקודות הכסף ז') הסובר בדיוק להיפך.

- לגבי יום הארבעים והשישים, הוא פוסק כמהרש"ל שאין לחוש להם.
- אולם, הוא פוסק כדעת הבית יוסף שלאחר שלא ראתה במשך שלש עונות (20x3 יום) כשהיא מקבלת את מחזורת הראשון לאחר מכן היא אינה חוששת לעשרים יום אח"כ. רק כאשר היא תקבל שני מחזורים המופרדים ביניהם בהפלגה של עשרים יום, עליה לחשוש לו שוב.

וכן פסק החוות דעת כדברי הנקודות הכסף לקולא שנעקר בפעם אחת וחוזר על ידי הפלגה בת שתי ראיות.

עקירת וסת קבוע לחודש

תהליך עקירת וסת קבוע לחודש דומה למה שראינו קודם בענין וסת קבוע להפלגה.

אם אשה היתה רגילה לראות כל יום ו' בחודש: ו' תשרי, ו' חשוון ו' כסליו ואז לא ראתה בו' טבת היא הפסידה את וסתה פעם אחת, ע"כ הוא עדיין תקף. אולם, אם היא ראתה ב"ג טבת, עליה לחשוש לשני התאריכים (יום ו' ויום י"ג). היא תחשוש לו' שבט משום וסתה הקבוע "הישן" לראות כל ו' בחודש, אבל אם לא תראה בו', עליה לחשוש כעת לי"ג שבט.

ו' תשרי מחזור	ו' חשוון מחזור	ו' כסליו מחזור	ו' טבת אין מחזור	י"ג טבת מחזור
יש לחשוש	י"ג שבט יש לחשוש	ו' אדר יש לחשוש		

אם לא תראה בו' שבט, היא הפסידה יום ו' בחודש פעמיים בלבד. הוסת הקבוע עדיין אינו נעקר. אם היא תראה ב"ג שבט יהיה עליה לחשוש שוב לשניהם: ו' וי"ג אדר – ו' משום וסתה "הישן", ואם לא תראה בו', תחשוש לי"ג משום זה החדש.

ו' תשרי מחזור	ו' חשוון מחזור	ו' כסליו מחזור	ו' טבת אין מחזור	י"ג טבת מחזור
ו' שבט אין מחזור	י"ג שבט מחזור	ו' אדר יש לחשוש	י"ג אדר יש לחשוש	

הלכות נדה סימן קפ"ט סעיף ט"ו ז"ש / שיעור 34

אם היא לא תראה בו' אדר, זוהי הפעם השלישית ברציפות שהיא אינה רואה ביום ו' בחודש. הוסת הקבוע "הישן" נעקר. אם היא תראה ב"ג אדר, היא קבעה וסת קבוע חדש ליום י"ג בחודש כיון שראתה ב"ג וזאת החודש השלישי ברציפות. וסתה הקודם ליום ו' בחודש נעקר כעת לחלוטין – אפילו אם תראה מאוחר יותר ביום ו' בחודש זה יחשב כוסת שאינו קבוע בלבד.

ו' תשרי מחזור	ו' חשוון מחזור	ו' כסלו מחזור	ו' טבת אין מחזור	י"ג טבת מחזור	ו' שבט אין מחזור	י"ג שבט מחזור
ו' אדר אין מחזור נעקר	י"ג אדר מחזור נקבע	י"ג ניסן יש לחשוש	י"ג אייר יש לחשוש	י"ג סיון יש לחשוש		

ההבדל היחיד

הש"ך כתב כי יש הבדל אחד בין וסת החודש לוסת ההפלה.

כשיש לאשה וסת קבוע לראות ביום מסוים בחודש, לדוגמא: ביום ה' בחודש, אף אם לא ראתה בה' בחודש הבא עדיין יהיה עליה לחשוש ליום ה' בחודש שלאחר מכן. לדוגמא אם ראתה בה' תשרי, ה' חשוון וה' כסליו עליה לחשוש לה' טבת, ה' שבט וה' אדר אפילו אם לא ראתה כלל במשך תקופה זו.

ה' תשרי מחזור	ה' חשוון מחזור	ה' כסליו מחזור	ה' טבת יש לחשוש	ה' שבט יש לחשוש	ה' אדר יש לחשוש
------------------	-------------------	-------------------	--------------------	--------------------	--------------------

הסיבה לכך היא שיום ה' בחודש הינו תאריך עצמאי לחלוטין ואינו מסתמך על דבר חוץ מעצמו. בין אם ראתה בכלל בחודש הקודם או בתאריך אחר זה לא משנה – כל עוד לא עקרה אותו שלש פעמים, היא עדיין צריכה לחשוש ליום ה' בחודש.

מאידך, לגבי אשה שיש לה וסת קבוע להפלה, אם היא מפסידה פעם אחת את יום הוסת, אין לה יום אחר לחשוש לו כל עוד היא אינה מקבלת מחזור נוסף.

מחזור לאחר 20 יום	מחזור לאחר 20 יום	מחזור לאחר 20 יום	מחזור לאחר 20 יום	אינה חוששת לשום יום
----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	------------------------

הסיבה היא שברגע שהפסידה את הפלגתה הרגילה, כל עוד אינה רואה שוב אין תאריך להתחיל למנות ממנה הפלגה (זה לפי דעת המהרש"ל והש"ך, כפי שראינו בסוף הסעיף הקודם).

